

DEL JOC A SABADELL

La més antiga referència que he trobat relacionada amb el joc a Sabadell és en el Primer Llibre d'Acords de la Vila en una nota del 1450, en la qual es diu: "...no gos jugar a nengun joc dins la vila i terme de Sabadell sot bant de deu sous e qui pagar no els puga que haje de estar en la presó deu jorns dejunant pa e aigua ni que ningun hom estrany ni privat no gos anar a jugar al terme de Terrassa en les honors dels homes de Sabadell, sots bant de deu sous pagadors per la dita forma..." (P.Ll.A. pàg. 14 i 15). Dóna, però, la impressió que l'ordre donada no tingué massa efectivitat, tot i que no es troben notícies d'altres qüestions referents al joc fins l'any 1552, el 16 d'octubre, en què un acord del Consell diu: "Que cap persona no gosi ni presumeixi jugar a cap mena de joc mentre es diran els Oficis, ni abans de Missa Major, ni quan es portí el Cos preciós de Jesucrist a algun malalt, sots bant per quiscun e per quiscuna vegada de cinc sous barcelonesos..." (Ord.S.XVI pàg. 63).

La duresa de la primera decisió de prohibir el joc s'ha suavitzat en bona part a la segona; en lloc de prohibir-lo totalment s'intenta amb la nova ordinació que es deixi de jugar en ocasions determinades i la multa de deu sous ha baixat a cinc.

La relativa suavitat d'aquesta ordre de 1552 no durà gaire; torna a endurir-se el 1553. A primers de febrer es publica la següent ordinació: "...que d'aquesta hora en avant no sia ninguna persona que gosi ni presumeixi jugar a daus, ni cartes, ni a ninguna manera de joc sots bant de deu sous..." (Ord.S.XVI pàg. 70).

Per aquesta ordinació sabem que, a més d'altre jocs desconeguts, es jugava a daus i a cartes.

No se'n devien pas sortir, però, de prohibir el joc! Una ordre del 22 de desembre de 1554 sembla que ja l'accepti, alhora que reconeix que no sols es jugava pel plaer intrínsec del joc sinó que també s'hi apostaven diners. Diu aquesta ordre: "Que no sia cap persona que en la Vila i terme de Sabadell gosi jugar sens diners; i si juga i no tenia diners en joc que sia obligat de pagar el que perdrà; i tenint diners en joc que no gosi anar-se'n sens pagar el que perdrà, sots bant de cinc sous..." (Ord.S.XVI pàg. 90).

I devia jugar força gent. Però, mantinguem les formes! Una ordre del 25 de novembre de 1555 diu taxativament: "Que cap Jurat no pugui jugar amb gramalla" (Ord.S.XVI pàg. 99).

I per altra part, no juguem tampoc a tot arreu! Una ordre del 6 de juliol de 1557 prohibeix "que ningú, en els Porxos de la Plaça, pugue jugar a bitlles ni trucs sots bant de cinc sous" (Ord.S.XVI pàg. 297).

Troben en aquesta ordre altres dos jocs a afegir als daus i a les cartes que ja havíem trobat: les bitlles i els trucs. I no oblidem que el nom antic de l'actual carrer de Sant Quirze era el de Camí del Joc de la Rulla.

Es devia, però, jugar massa quan una ordre del 25 d'agost de 1586 diu: "Per manament del senyor Procurador Real de la Vila de Sabadell se ha fet crida per los llocs acostumats que nengú ne gose ne presumeixca jugar els dies feiners de ninguns jocs, ço és cartes, ni bitlles, ni

trucs sots pena i bant de cinc sous per quiscuna vegada" (A.H.S. Cúria D.12-85).

És en diversos documents de la Cúria on s'hi troba alguna referència a diferents menes de joc: "jugant los dos al joc de palet" (A.H.S. Cúria 1588 D.12-88); "jugàvem a un joc de cartes que es diu catxo" (A.H.S. Cúria 1593 D.12-140); "jugàrem a un joc que es diu quinzet" (A.H.S. Cúria 1596 D.12-158).

El joc, però, s'anava acceptant. En quedaven, de totes maneres, alguns de prohibits. Així ho veiem en una ordinació del 15 de juliol de 1590: "Que no sia ningu qui gos ni presumeixca jugar per cases a ninguna manera de jocs prohibits de nits ni de dies, sots bant de vint sous per cada vegada que serà fet lo contrari. I si jugaran mentre se diran los Oficis Divanala caigan en bant de tres lliures barceloneses per cada vegada se farà lo contrari. I en les cases on jugaran i los aculliran per a jugar caigan los amos en el mateix bant. I si algú jugarà a la Dama, caiga en bant de deu sous per cada vegada que jugaran o seran trobats o hauran sabut que han jugat. Caiga també del mateix modo ja dit lo qui treurà la Dama per a jugar" (Ord.S.XVI pàg. 389). Suposo que aquest joc devia ésser l'actual Joc de Dames, que té un antiquíssim origen.

En aquesta ordinació s'hi citen "les cases on jugaran o los aculliran per a jugar". El Consell diu, amb satisfacció, l'any 1594 "que no es troban ningunes cases de joc en la Vila ni en el terme, sino és la del missatger que s'hi juga algunes voltes" (Ord.S.XVI pàg. 442).

L'any 1600 es comença a trobar documentat un altre joc: el joc de la pilota. En les declaracions en una causa un testimoni diu: "estava en lo carrer Nou mirant un jugador de pilota" (A.H.S. 1600 Cúria D.12-187).

I de llocs on es jugava a la pilota n'hi havia, pel que sembla, un al carrer Nou -com ja diu el document citat- i ho confirma un altre testimoni: "prop d'un joc de pilota que és en dit carrer Nou" (A.H.S. 1610 Cúria D.12-294) i un altre "prop de l'escrivania i cort, prop de un joc de pilota" (A.H.S. 1606 Cúria D.12-231). Aquest darrer ve citat també en una ordinació del 25 de setembre de 1622: "que sia adobada la paret del joc de pilota que és a la escrivania de la present Universitat (Ord.S.XVII pàg. 440).

Miquel Carreras, en un article al "Diari de Sabadell" del 5 d'agost de 1934 que titolava "El joc de la pilota", article que fou posteriorment recollit en un "Quadern d'Arxiu" de la Fundació Bosch i Cardellach l'any 1967 (Escrips de Miquel Carreras Costajussà. II. Notes històriques), recull i comenta un sumari per lesions motivades

per una qüestió de joc i precisament pel joc de la pilota. En aquest article Carreras ens diu que el joc de la pilota es jugava amb pala i que s'hi creuaven apostes.

Alguna que altra dada escadussera es va trobant sobre el joc en documents i obres posteriors. I el problema del joc, considerant-lo sempre com a joc amb apostes, no era pas sols problema de Sabadell. Una Pragmàtica-Sanció del rei Carles IV, del 27 de juliol de 1799, diu en el seu primer capítol: "Prohibo que las personas estantes en estos Reynos, de qualquier calidad y condicion que sean, jueguen, tengan o permitan en sus casas los juegos de..." i segueix una llarga llista de noms de jocs entre els que hi ha el joc de l'oca o auca.

I, per acabar, recordem com a dada curiosa que Bosch i Cardellach en la segona part de les seves "Memòries de Sabadell" ens diu que l'any 1801 s'instal·là a Sabadell el primer joc de billar, seguit per un segon joc el 1802 (B. i C. Mem. de S. II pàg. 336-337).

Joan Alsina i Giralt

INVOCACIÓ

Oh Verge de Montserrat,
bruna de mans i de rostres!
Serveu de la terra nostra
la Fe, que ens ve del passat.

Crideu el desventurat
que va pel món sense sostre
i ungiu, amb la virtut vostra,
els cors sense caritat.

De la terra catalana
feu-ne una llar cristiana,
oh, Mare del mantell blau!

Refeu la nostra Esperança;
doneu-nos, com a fermança
de tot altre bé, la Pau.

Joan Arús

De l'Antologia Lírica de Montserrat.

Il·lustrada per Josep M. de Castellar.

Editorial Estel, de Barcelona (1947).

esta materia á una regla general circunstanciada y efectiva, para que se impongan las penas convenientes, y proporcionadas á los Transgresores, con arreglo á las Leyes, Decretos, y Reales Ordenes, y atencion á los casos, Personas, y circunstancias de la contravencion, evitando la obscuridad, que podria producir la variedad de los tiempos, y de las providencias: En vista de todo, por mi Resolucion, publicada en mi Consejo en primero de este mes he mandado expedir la presente Pragmática-Sancion, en fuerza de Ley, que quiero tenga el mismo vigor, que si fuese promulgada en Cortes: Por la qual mando se guarden las prohibiciones contenidas en los citados Decretos, Cédulas Reales, Ordenes, Autos, y Bandos de la Sala, en la forma siguiente. .

I.

Prohibo, que las Personas estantes en estos Reynos de qualquier calidad, y condicion que sean, jueguen, tengan, ó permitan en sus Casas los Juegos de Banca, ó Faraon, Baceta, Carteta, Banca fallida, Saecante, Parar, Treinta y Quarenta, Cacho, Flor, Quince, Treinta y una embidada, ni otros qualesquiera de Naypes, que sean de Suerte y Azar, ó que se jueguen á Embite aunque sean de otra clase y no vayan aquí especificados: Como tambien los Juegos del Birbis, Oca ó Auca, Dados, Tablas, Azares y Chuecas, Bolillo, Trompico, Palo ó instrumento de hueso, madera ó metal, ó de otra manera alguna, que tenga encuentros, azares, ó reparos, como tambien el de Taba, Cubiletes, Dedales, Nueces, Correjuela, Descarga la Burra, y otros qualesquiera de Suerte, y Azar; aunque no vayan señalados con sus propios nombres.

"Pragmática Sanción" de Carles IV, del 27 juliol 1799.

És una gentilesa de

WATS·ART
Sant Pere d'Ullastre, 9 - CASTELLAR DEL VALLES

Sala d'Exposicions

Tel. 714 55 71